

Asia: VN/25636/2023

Väliaikainen poikkeaminen vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavia toimia koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 a §)

Ei lausuttavaa.

2. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettelyä ja viranomaisjärjestelmää koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 b §)

Ei lausuttavaa.

3. Lausuntonne Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevista ehdotuksista (18 luvun 5 c §)

Ei lausuttavaa.

4. Lausuntonne sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaamista koskevista ehdotuksista (18 luvun 6 a §)

Ei lausuttavaa.

5. Lausuntonne ehdotuksen vaikutusten arvioinnista (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

Ks. kohta 7.

6. Lausuntonne vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuudesta ja toteutuksesta

Ks. kohta 7

7. Muut huomionne ehdotuksesta

Museovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriölle työryhmän mietinnöstä koskien väliaikaista poikkeamista vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Museovirasto lausuu asiasta kulttuuriperinnön näkökulmasta, erityisesti virtavesien kulttuuriperinnön huomioimisen kannalta.

Vaikka poikkeukselliset häiriötilanteet olisivat erittäin harvinaisia ja lupamääräyksistä poikkeaminen jäisi todennäköisesti harvinaiseksi ja lyhytkestoiseksi, Museovirasto katsoo, että vesivoimalaitoksen juoksutuksen (veden läpivirtauksen) merkittävä ja äkillinen kasvattaminen, vedenkorkeuden vaihtelut sekä talviaikojen jääolot ja jäiden liikkeet voivat aiheuttaa jokiuomissa ja niiden rannoilla eriasteista eroosiota, sedimenttien huuhtoutumista ja rantojen sortumista. Muuttuvat olosuhteet voivat vaikuttaa kielteisesti rantojen arkeologiseen ja rakennettuun kulttuuriperintöön, jokimaisemiin sekä vesistöjen yleiseen virkistyskäyttöön ja vesistöjen kulttuuriperinnöstä nauttimiseen. Lisäksi jokien ja säännösteltyjen järvien poikkeuksellisista juoksutuksista seuraavat alhaiset vedenkorkeudet voivat vaikuttaa haitallisesti orgaanisiin arkeologisiin jäännöksiin ja rakenteisiin (esim. liistekatiskat ja muut kalastuslaitteet). Ne saattavat säilyä normaalioloissa veden alla tai kosteissa olosuhteissa hyvin, mutta voivat paljastuessaan tuhoutua nopeastikin.

Todettakoon, että poikkeavilla juoksutuksilla voi olla samantyyppisiä haitallisia vaikutuksia kulttuuriperintöön kuin ilmastonmuutoksen aiheuttamalla säiden ääri-ilmiöillä kuten rankkasateiden aiheuttamalla äkillisillä tulvilla ja kuivuuden aiheuttamalla vesistöjen alhaisilla vedenkorkeuksilla.

Edellä mainittuihin mahdollisiin virtaaman ja virrannopeuden äkillisten muutosten aiheuttamiin ongelmiin on lausuntomateriaaleissa kiinnittänyt huomiota muun muassa Suomen luonnonsuojeluliitto, joka toi esiin haitalliset vaikutukset luontoarvoihin. Näihin huoliin on luonteva yhdistää myös vaikutukset kulttuuriperintöön: samantyyppiset mahdolliset kielteiset vaikutukset kohdistuvat sekä luonto- että kulttuuriarvoihin.

Työryhmän mietinnössä todetaan, ettei tarkasti ole tiedossa, mitkä yksittäiset vesivoimalaitokset kuuluisivat mahdollisen lupapojkeaman piiriin. Tähän olisi hyvä saada tarkennuksia, jotta myös vaikutusarvioita voidaan tehdä kohdennetuilla kohteilla ja vesistöillä oikea-aikaisesti. Monet kulttuuriperintökohteet sijaitsevat juuri virtavesien äärellä.

Tikkanen Sallamaria
Museovirasto - Kulttuuriympäristö palvelut -osasto